

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗА ПІДТРИМКИ
СПІЛЬНОГО ПРОЕКТУ ЄС/ПРООН
«МІСЦЕВИЙ РОЗВИТОК, ОРІЄНТОВАНИЙ НА ГРОМАДУ»
ЧЕРКАСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ

**ПРОБЛЕМИ
СТАЛОГО РОЗВИТКУ
СУСПІЛЬСТВА:
ПОГЛЯД ОЧИМА
РІЗНИХ ПОКОЛІНЬ**

ЧЕРКАСИ-2016

УДК 338:316.42

ББК 65-1

П 78

Рецензенти:

В. М. Бондаренко, д.е.н., проф., декан обліково-фінансового факультету, Вінницький торговельно-економічний інститут Київського національного торговельно-економічного університету;

С. В. Коляденко, д.е.н., проф., завідувач кафедри економічної кібернетики, Вінницький національний аграрний університет;

В. Ф. Проскура, д.е.н., проф., завідувач кафедри менеджменту та управління економічними процесами, Мукачівський державний університет.

Авторський колектив: д.ф.н., проф. Бойко А. І. (1.1); д. н. держ. упр., доц. Гончаренко І. Г. (5.1); к. н. держ. упр., доц. Григор О. О. (1.1); д.е.н., проф. Захарченко В. І. (4.2); д.е.н., проф. Коломицева О. В. (1.2); д.е.н., проф. Манн Р. В. (4.7); д.е.н., доц. Прямухіна Н. В. (4.1); д.е.н., проф. Шпильова В. О. (1.4); к.е.н., доц. Березіна О. Ю. (3.1; передмова, загальне та наукове редагування); к.е.н., доц. Березюк-Рибак І. Р. (4.3); к.е.н., доц. Білик В. В. (1.4); к.т.н., ст. викл. Білокінь С. О. (7.4); к.е.н. Білоус С.П. (1.8); к.е.н., доц. Богуславська С. І. (3.2); к.т.н., доц. Бондаренко Ю. Ю. (7.4); к.е.н., доц. Василенко І. А. (3.3); к.е.н., доц. Величко В. В. (3.4); к.х.н., доц. Гончаренко Т. П. (6.4); к.е.н., доц. Гончарова Н. М. (4.8); к.е.н., с.н.с. Горбань В. Б. (7.1); к.е.н., доц. Демиденко В. В. (4.5); к.е.н., доц. Демиденко С. Л. (4.5); к.е.н., доц. Дудченко Н. В. (5.3); к.т.н., доц. Жидков А. Б. (7.5); к.б.н., доц. Загоруйко Н. В. (6.3); к. н. держ. упр., доц. Ільченко Н. В. (5.4); к.е.н., доц. Карпюк О. А. (2.4); к.е.н., ст. викл. Ковальчук Я. О. (4.4); к.ф.н., доц. Кожем'якіна О. М. (1.7); к.е.н., доц. Корчагіна В. Г. (4.6); к.е.н., доц. Кошеленко С. В. (1.6); к.е.н., доц. Кукса В. М. (7.3); к.е.н., доц. Лега Н. Ю. (1.5); к.е.н., доц. Литвин М. В. (6.1); к.е.н., доц. Польова Н. М. (3.3); к.е.н., доц. Приходченко Т. А. (2.2); к.е.н., доц. Пріхно І. М. (5.2); к.е.н., доц. Ткаченко Ю. В. (2.1, передмова, загальне та наукове редагування); к.х.н., проф. Хоменко О. М. (6.3, 6.4); к. геогр. н., доц. Шахман І. О. (6.2); к.е.н., доц. Шевченко А. М. (5.5); к.е.н., доц. Шпильовий В. А. (1.3); пров. спец. НДІ Мельник І. В. (7.4); м.н.с. НДІ Павлова А.І. (1.8); ст. викл. Рудь О. В. (5.6); аспіранти Кулик Ю. С. (2.3), Серватинська І. М. (3.5), Шевчук Я. В. (7.2); магістранти Жидкова О. Б. (7.5), Плигач К. Д. (4.7), Карюк Д. А. (1.6).

Рекомендовано до друку Вченою радою Черкаського державного технологічного університету (протокол № 15 від 21 червня 2016 р.).

Проблеми сталого розвитку суспільства: погляд очима різних поколінь : монографія / [за заг. ред. О. Ю. Березіної, Ю. В. Ткаченко]; Національна мережа ВНЗ-партнерів спільного Проекту ЄС/ПРООН «Місцевий розвиток, орієнтований на громаду»; Черкаський державний технологічний університет. – Черкаси: Видавець Чабаненко Ю.А., 2016. – 714 с.

У колективній монографії висвітлено теоретико-методологічні ідеї сталого розвитку суспільства, наукові підходи до вирішення проблем сталого розвитку на локальному, регіональному та глобальному рівнях, практичні рекомендації щодо збалансованої реалізації всіх компонент сталого розвитку. Монографію підготовлено за підтримки спільного проекту Європейського Союзу та Програми розвитку ООН «Місцевий розвиток, орієнтований на громаду».

ISBN 978-966-920-101-0

© Колектив авторів, 2016

**Коллективна
монографія
підготовлена
за підтримки
спільного проекту
Європейського Союзу
та Програми розвитку ООН
«Місцевий розвиток,
орієнтований на громаду»**

ПРОБЛЕМИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА: ПОГЛЯД ОЧИМА РІЗНИХ ПОКОЛІНЬ КОЛЕКТИВНА МОНОГРАФІЯ

Проект «Місцевий розвиток, орієнтований на громаду» (МРГ). Основна мета Проекту – сприяти сталому соціально-економічному розвитку на місцевому рівні шляхом зміцнення спільного управління та заохочення громадських ініціатив по всій Україні. З 2008 року проект МРГ працює на всій території України. Третя фаза Проекту реалізовується впродовж 2014-2017 рр. Під час третьої фази Проект МРГ надаватиме підтримку обласним та місцевим органам влади щодо поширення кращих практик та досвіду із спільного планування та подальшого поширення підходу, орієнтованого на громаду. Діяльність Проекту МРГ спрямована на відновлення базової соціальної та комунальної інфраструктури в таких пріоритетних сферах діяльності громад, як енергоефективність, охорона здоров'я, охорона навколишнього середовища, водопостачання спільно з розвитком малого аграрного бізнесу. У контексті розвитку міст Проект МРГ сприяє впровадженню заходів із енергоефективності в багатоквартирних будинках у 25 малих містах України та підтримує впровадження принципів «розумних міст» та електронного врядування в управлінні містами. Проект надає підтримку Уряду України у впровадженні реформ з децентралізації та поширенні інноваційних підходів щодо спільного планування та сприяння сталому соціально-економічному розвитку на місцевому рівні через центри управління знаннями та впровадження курсу в навчальні програми 40 регіональних університетів. Проект фінансується Європейським Союзом та співфінансується й упроваджується Програмою розвитку ООН.

Проект «Місцевий розвиток, орієнтований на громаду» (МРГ)

Вул. Еспланадна, 20, 7-й поверх, офіс 704-708, Київ, 01601, Україна.

Сайт: www.cba.org.ua

<http://www.facebook.com/cbaproject>

www.twitter.com/CBAProject

Європейський Союз складається з 28 країн-членів, які вирішили поетапно об'єднати разом свої інновації, ресурси і долі. Спільно, протягом 50-річного періоду розширення, вони побудували зону стабільності, демократії і поступального розвитку, підтримуючи культурну різноманітність, толерантність та індивідуальні свободи.

Програма розвитку Організації Об'єднаних Націй (ПРООН) є глобальною мережею ООН в галузі розвитку, організацією, яка виступає за позитивні зміни та надає країнам доступ до джерел знань, досвіду та ресурсів задля допомоги людям в усьому світі будувати краще життя. ПРООН співпрацює з понад 170 країнами світу, допомагаючи їм знаходити власні шляхи розв'язання глобальних та національних проблем в галузі людського розвитку.

ЗМІСТ

Передмова	9
Розділ 1. Теоретико-методологічні основи сталого суспільного розвитку	13
1.1. Політичний консенсус як платформа сталого розвитку (Бойко А.І., Григор О.О.).....	13
1.2. Особливості сталого розвитку регіональних систем в умовах глобальних протиріч (Коломицева О. В.).....	31
1.3. Формування пріоритетів сталого територіального розвитку: регіональний підхід (Лега Н.Ю.).....	44
1.4. Цільові орієнтири регіонального управління соціально-економічним розвитком територій (Шпильовий В.А.).....	59
1.5. Стратегічне управління інвестуванням сталого регіонального розвитку (Шпильова В.О., Білик В.В.).....	74
1.6. Індикатори сталого розвитку (Кошеленко С.В., Карюк Д.А.).....	88
1.7. Принцип відповідальності в концепції сталого місцевого розвитку (Кожемякіна О. М.).....	100
1.8. Проблеми сталого регіонального розвитку в контексті економічного зростання (Білоус С. П., Павлова А. І.).....	113
Розділ 2. Стратегічне партнерство суспільних інститутів для сталого розвитку	124
2.1. Розвиток глобального партнерства: співробітництво без меж (Ткаченко Ю.В.).....	124

2.2. Децентралізація влади України як головний фактор сталого місцевого розвитку (Приходченко Т. А.).....	138
2.3. Міжрегіональне партнерство для сталого розвитку (Кулик Ю. С.).....	162
2.4. Бізнес-інкубатори та роль тріади «місцева влада – бізнес – університети» у місцевому розвитку громад (Картюк О. А.).....	176
Розділ 3. Соціальна складова сталого місцевого розвитку.....	197
3.1. Соціальна інтеграція для сталого суспільного розвитку (Березіна О. Ю.).....	197
3.2. Механізми та інструменти управління сталим розвитком соціальної сфери регіону (Богуславська С. І.).....	212
3.3. Сталий розвиток соціальної сфери міста: пріоритетні напрями та механізми (Василенко І. А., Польова Н. М.).....	227
3.4. Фактори розвитку соціальної інфраструктури міста (Величко В. В.).....	243
3.5. Соціальне страхування як ключовий фактор забезпечення сталого розвитку суспільства (Серватинська І. М.).....	267
Розділ 4. Формування економічної основи сталого місцевого розвитку.....	277
4.1. Використання технології форсайту для оцінки перспектив розвитку економічного простору регіону (Прямухіна Н. В.).....	277
4.2. Економічні трансформації муніципальних утворень як передумова їх сталого розвитку (Захарченко В. І.).....	294
4.3. Напрями активізації інноваційної діяльності в контексті сталого економічного розвитку України (Березюк-Рибак І. Р.).....	328
4.4. Інтеграційні форми активізації інноваційних процесів як механізм забезпечення сталого розвитку (Ковальчук Я. О.).....	342
4.5. Стратегічні пріоритети забезпечення економічної модернізації регіонів України (Демиденко В. В., Демиденко С. Л.).....	351
4.6. Використання системи стратегічного обліку у формуванні моделі сталого місцевого розвитку (Корчагіна В. Г.).....	363

4.7. Вплив суб'єктів малого та середнього бізнесу на місцевий розвиток (Манн Р. В., Плигач К.Д.).....	386
4.8. Вдосконалення механізмів муніципального управління розвитком житлової сфери регіону (Гончарова Н. М.).....	399
Розділ 5. Механізми та інструменти фінансування сталого розвитку.....	416
5.1. Фіскальні інструменти забезпечення сталого соціально-економічного розвитку в Україні (Гончаренко І. Г.).....	416
5.2. Інноваційні підходи до фінансування соціальної складової концепції сталого розвитку (Пріхно І. М.).....	427
5.3. Посилення ролі державного управління на місцеві органи влади у напрямку підвищення якості життя населення України та її регіонів (Дудченко Н. В.).....	443
5.4. Соціальні облигації як інструмент фінансування сталого розвитку (Ільченко Н. В.).....	453
5.5. Консалтингові послуги як інструмент підвищення фінансової грамотності населення та компонента сталого розвитку економіки (Шевченко А. М.).....	466
5.6. Фінансове забезпечення інноваційної діяльності підприємств в Україні (Рудь О. В.).....	481
Розділ 6. Забезпечення екологічно сталого просторово-територіального розвитку.....	500
6.1. Особливості фінансування екологічної складової сталого розвитку країн ЄС (Литвин М. В.).....	500
6.2. Якість водних ресурсів – значущий компонент сталого місцевого розвитку (Шахман І. О.).....	517
6.3. Екологічні передумови сталого розвитку в місцевих громадах на прикладі Черкаської області (Хоменко О.М., Загоруйко Н.В.).....	540
6.4. Екологічна паспортизація об'єктів розвитку агротуризму як складова збалансованого розвитку сільських територій Черкаської області (Гончаренко Т. П., Хоменко О. М.).....	562

Розділ 7. Енергозберігаючі та енергоефективні технології сталого місцевого розвитку	580
7.1. Концептуально-методологічні засади сталого енергетичного розвитку міст України: проектно-орієнтований підхід (Горбань В.Б.).....	580
7.2. Детермінанти забезпечення енергетичної безпеки (Шевчук Я. В.).....	606
7.3. Енергоефективність України та Черкаського регіону (Кукса В. М.).....	617
7.4. Проблема енерго-та ресурсозбереження в умовах сталого розвитку навчальних закладів України (Білокін С. О., Бондаренко Ю. Ю., Мельник І. В.).....	628
7.5. Шляхи підвищення енергоефективності ВНЗ (Жидков А. Б., Жидкова О. Б.).....	649
Список літератури	675
Колектив авторів	710

ПЕРЕДМОВА

У 2011 році підписанням меморандуму про співробітництво між Черкаським державним технологічним університетом та ПРООН в Україні розпочалася системна робота університету в Проекті ЄС/ПРООН «Місцевий розвиток, орієнтований на громаду». В освітні програми підготовки фахівців з менеджменту та бізнес-адміністрування було впроваджено навчальні дисципліни, спрямовані на формування у майбутньої управлінської еліти компетенцій та навичок сталого розвитку. В університеті створено Ресурсний центр зі сталого розвитку ЧДТУ – осередок реалізації комплексу заходів, спрямованих на впровадження концептуальних основ сталого розвитку на засадах реалізації університетом політики залученості студентів, викладачів, населення, бізнес-структур до реалізації спільних проблем економічного, соціального та екологічного характеру. За п'ять років проведено десятки тренінгів, студентських дебатів, круглих столів та науково-практичних конференцій з проблематики сталого розвитку; гарною традицією стали активна участь дебатних команд університету у Всеукраїнських дебатах зі сталого розвитку, виїзди студентів та викладачів в громади; в 2016 році започатковано проведення тижнів сталого розвитку в університеті.

З 2012 року ВНЗ України, які працюють в напрямку пропагування та реалізації ідей сталого розвитку, об'єднали свої зусилля в Національну освітню мережу ВНЗ-партнерів Проекту. Інституалізація освітньої та наукової взаємодії відкриває нові перспективи реалізації концепції сталого розвитку в областях, містах та селищах на всій території України. Сьогодні Черкаський державний технологічний університет є одним з найактивніших учасників цієї мережі. Ми вдячні Проекту за постійну підтримку креативних ідей та новацій, що продукуються координаторами Ресурсного центру зі сталого розвитку.

Суттєвим науковим і практичним внеском у вирішення проблем, які гальмують поступ українського суспільства на шляху до сталого розвитку став науковий форум «Проблеми сталого розвитку суспільства: погляд очима різних поколінь», який відбувся 11-12 травня 2016 року в Черкаському державному технологічному

університеті на факультеті економіки та управління. Форум проведено Ресурсним центром зі сталого розвитку ЧДТУ за підтримки Проекту ЄС/ПРООН «Місцевий розвиток, орієнтований на громаду». Участь в роботі форуму поряд з науковцями, студентами та аспірантами ЧДТУ, прийняли регіональні координатори Проекту, науковці та студенти Національної мережі ВНЗ-партнерів Проекту та інших вищих навчальних закладів України. Підготовлена колективна монографія є результатом роботи учасників форуму та містить конкретні пропозиції як відомих, так і молодих науковців у напрямі сталого, і, зокрема, місцевого розвитку, орієнтованого на громаду. Відмінною особливістю форуму та його результату – колективної монографії, є багатоаспектність визначених авторами проблем сталого розвитку та міждисциплінарний підхід до їх вирішення. Своє бачення проблем та шляхи їх вирішення представили фахівці (доктори та кандидати наук, аспіранти та магістри) з філософії, державного управління, економіки, фінансів, менеджменту, соціології, інформаційних технологій, екології, енергетики та енергоефективності, природничих наук та ін. У колективній монографії висвітлено теоретико-методологічні засади сталого розвитку, наукові підходи до вирішення проблем сталого розвитку на локальному, регіональному та глобальному рівнях, практичні рекомендації щодо збалансованої реалізації всіх компонент сталого розвитку.

Монографія складається з семи розділів. Перший розділ присвячений теоретико-методологічним основам сталого суспільного розвитку. В межах розділу визначено політичну платформу сталого розвитку суспільства, окреслено особливості розвитку регіональних систем в умовах глобальних протиріч, визначено пріоритети сталого територіального розвитку та цільові орієнтири регіонального управління для їх успішної реалізації. Значну увагу приділено теоретичним та методологічним аспектам формування інвестиційних ресурсів регіонального розвитку та стратегічного управління ними. Обґрунтовано принципи сталого розвитку, основним з яких визначено принцип відповідальності, подано індикатори, що дозволяють оцінити результативність поступу на шляху до сталого розвитку.

Другий розділ «Стратегічне партнерство суспільних інститутів для сталого розвитку» містить широкий спектр результатів наукових досліджень та пропозицій авторів щодо забезпечення такого партнерства на глобальному, національному, міжрегіональному, регіональному та місцевому рівнях. В ньому обґрунтовано роль

суспільних інститутів для забезпечення сталого розвитку, акцентовано увагу на необхідності пошуку оптимального поєднання державної та приватно-ринкової участі у реалізації державних, регіональних та місцевих програм. Обґрунтовано, що покращення якості взаємодії патерналістських та ліберальних інститутів у суспільстві призводить до гармонійної форми вирішення протиріч і розв'язання конфліктів інтересів.

В третьому розділі «Соціальна складова сталого місцевого розвитку» увага авторів приділена формуванню соціально-інтеграційної парадигми сталого розвитку, пріоритетним напрямом, факторам, механізмам та інструментам управління сталим розвитком соціальної сфери регіону та міста.

Матеріали четвертого розділу дозволяють комплексно вирішувати економічні проблеми сталого розвитку. Тут, зокрема, представлено інноваційні авторські пропозиції щодо використання технології форсайту для оцінки перспектив розвитку економічного простору регіону, результати досліджень економічних трансформацій муніципальних утворень як передумов їх сталого розвитку, пропозиції щодо розвитку малого та середнього бізнесу, а також окремих сфер економічної діяльності. Заслужовують на увагу викладені в даному розділі пропозиції авторів щодо напрямів та інтеграційних форм активізації інноваційної діяльності для сталого економічного розвитку України, окреслені стратегічні пріоритети забезпечення економічної модернізації регіонів України, можливості використання системи стратегічного обліку у формуванні моделі сталого місцевого розвитку.

В п'ятому розділі «Механізми та інструменти фінансування сталого розвитку» окреслено фіскальні та інші фінансові інструменти і механізми забезпечення сталого розвитку на місцевому, регіональному та національному рівнях, значну увагу приділено підвищенню фінансової грамотності населення та активізації фінансової діяльності громад.

Шостий розділ «Забезпечення екологічно сталого просторово-територіального розвитку» містить результати досліджень практики фінансування екологічних програм в країнах ЄС та пропозиції щодо імплементації зарубіжного досвіду; узагальнення екологічних передумов сталого розвитку для місцевих громад. Також в матеріалах розділу приділена увага проблемі збереження водних ресурсів і забезпечення якості води та питанням екологічної паспортизації об'єктів розвитку агротуризму.

В цьому розділі «Енергозберігаючі та енергоефективні технології сталого місцевого розвитку» розглянуто концептуально-методологічні засади сталого енергетичного розвитку міст України, проблеми енергоефективності на національному та регіональному рівнях, визначено детермінанти забезпечення енергетичної безпеки, окреслено роль вищих навчальних закладів у вирішенні проблем енерго- та ресурсозбереження, а також шляхи підвищення енергоефективності ВНЗ України.

Глибоко шануючи результати наукових досліджень, авторський стиль та внесок кожного з авторів у загальний результат, редакційна колегія визначила значення і місце кожного з цих матеріалів у монографії, а також їх взаємодію, ієрархічну структуру і відображення, намагаючись внести лише самі необхідні корективи та максимально точно передати авторський стиль викладення матеріалів. Колективна монографія спрямована на обмін результатами наукових досліджень щодо можливостей та перспектив сталого розвитку суспільства та призначена для широкого кола читачів, які цікавляться проблемами сталого розвитку, науково обґрунтованого управління та ефективної самоорганізації в суспільстві.

Ми висловлюємо щиро вдячність Проекту ЄС/ПРООН «Місцевий розвиток, орієнтований на громаду», зокрема, міжнародному менеджеру Проекту Хендріку ван Зілу, керівнику відділу моніторингу та зв'язків з громадськістю Проекту Світлані Слабінській, координатору Національної освітньої мережі ВНЗ-партнерів Проекту Ганні Мелеганіч, регіональним координаторам в Черкаській області Ганні Бабковій та Людмилі Страшній за підтримку наукових та освітніх ініціатив, наукового форуму «Проблеми сталого розвитку суспільства: погляд очима різних поколінь», надану можливість для оприлюднення результатів його роботи та фінансування друку цієї колективної монографії. Хочемо подякувати колегам-науковцям та освітянам, представникам Черкаської обласної та районних державних адміністрацій, обласної, районних міських, сільських та селищних рад, територіальних громад, бізнесових кіл за їх підтримку, небайдужість та спільну віддану роботу, спрямовану на сталий розвиток суспільства.

З повагою,
координатори Ресурсного центру зі сталого розвитку
Черкаського державного технологічного університету,
кандидати економічних наук, доценти

Олена Березіна і Юлія Ткаченко

КОЛЕКТИВ АВТОРІВ (відомості за абеткою)

1. Бойко Анжела Іванівна – доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри філософії Черкаського державного технологічного університету.
2. Березіна Олена Юрійвна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансів Черкаського державного технологічного університету, координатор Ресурсного центру зі сталого розвитку Черкаського державного технологічного університету.
3. Березюк-Рибак Ірина Романівна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри економіки та підприємництва Черкаського державного технологічного університету.
4. Білик Вікторія Вікторівна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри менеджменту та економічної безпеки Черкаського національного університету ім. Б. Хмельницького.
5. Білокінь Світлана Олександрівна – кандидат технічних наук, старший викладач кафедри фізики Черкаського державного технологічного університету.
6. Білоус Світлана Петрівна – кандидат економічних наук, старший викладач кафедри менеджменту Черкаського державного технологічного університету.
7. Богуславська Світлана Іванівна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри економіки та управління Черкаського навчально-наукового інституту ДВНЗ «Університет банківської справи».
8. Бондаренко Юлія Юрійвна – кандидат технічних наук, доцент, в.о. завідувача кафедри комп'ютеризованих та інформаційних технологій у приладобудуванні Черкаського державного технологічного університету.
9. Василенко Ірина Анатоліївна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри економіки та менеджменту ПВНЗ «Європейський університет».

10. Величко Вікторія Валеріївна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри економіки підприємств, бізнес-адміністрування та регіонального розвитку Харківського національного університету міського господарства ім. О.М. Бекетова.
11. Гончаренко Ірина Георгіївна – доктор наук з державного управління, доцент, доцент кафедри фінансів Черкаського державного технологічного університету.
12. Гончаренко Тетяна Павлівна – кандидат хімічних наук, доцент, доцент кафедри екології Черкаського державного технологічного університету.
13. Гончарова Наталія Михайлівна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри вищої математики, голова профкому Черкаського державного технологічного університету.
14. Горбань Василина Богданівна – кандидат економічних наук, старший науковий співробітник Львівського державного університету безпеки життєдіяльності.
15. Григор Олег Олександрович – кандидат наук з державного управління, доцент, перший проректор, в.о. ректора Черкаського державного технологічного університету.
16. Демиденко Віктор В'ячеславович – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри економіки та підприємництва Черкаського державного технологічного університету.
17. Демиденко Світлана Леонтіївна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри бухгалтерського обліку, аналізу і аудиту Черкаського державного технологічного університету.
18. Дудченко Наталія Василівна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансів Черкаського державного технологічного університету.
19. Жидков Андрій Борисович – кандидат технічних наук, доцент, директор відокремленого підрозділу «Науково-дослідний інститут «Іскра» Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля.
20. Жидкова Ольга Борисівна – магістрант з управління проектами Східноукраїнського національного університету ім. В. Даля.
21. Загоруйко Неллі Вікторівна – кандидат біологічних наук, доцент, доцент кафедри екології Черкаського державного технологічного університету.

22. Захарченко Володимир Іванович – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри фінансів Черкаського державного технологічного університету.
23. Ільченко Наталія Вікторівна – кандидат наук з державного управління, доцент, доцент кафедри економіки та підприємництва Черкаського державного технологічного університету.
24. Карпюк Ольга Анатоліївна – кандидат економічних наук, доцент, завідувач кафедри менеджменту і адміністрування Житомирського державного університету ім. І. Франка.
25. Карюк Діана Анатоліївна – бакалавр з економіки підприємства Черкаського державного технологічного університету.
26. Ковальчук Яніна Олександрівна – кандидат економічних наук, старший викладач кафедри економіки та підприємництва Черкаського державного технологічного університету.
27. Кожем'якіна Оксана Миколаївна – кандидат філософських наук, доцент, доцент кафедри філософії Черкаського державного технологічного університету.
28. Коломицева Олена Віталіївна – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри економічної кібернетики і маркетингу Черкаського державного технологічного університету.
29. Корчагіна Віта Григорівна – кандидат економічних наук, доцент кафедри обліку і аудиту Новокаховського гуманітарного інституту ВНЗ Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна».
30. Кошеленко Світлана Василівна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри економіки та підприємництва Черкаського державного технологічного університету.
31. Кукса Валентина Михайлівна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри економіки та управління Черкаського навчально-наукового інституту ДВНЗ «Університет банківської справи».
32. Кулик Юлія Сергіївна – аспірант Черкаського державного технологічного університету.
33. Лега Наталія Юріївна – кандидат економічних наук, доцент, вчений секретар Вченої ради Черкаського державного технологічного університету.
34. Литвин Марина Валентинівна – кандидат економічних наук, доцент, завідувач кафедри міжнародної економіки і світових

- фінансів Дніпропетровського національного університету ім. О. Гончара.
35. Манн Руслан Володимирович – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри економіки та підприємництва Черкаського державного технологічного університету.
 36. Мельник Ігор Валерійович – провідний спеціаліст науково-дослідного інституту Черкаського державного технологічного університету.
 37. Павлова Анастасія Ігорівна – молодший науковий співробітник науково-дослідного інституту Черкаського державного технологічного університету.
 38. Плигач Катерина Дмитрівна – магістрант з економіки підприємства Черкаського державного технологічного університету.
 39. Польова Наталія Миколаївна – кандидат економічних наук, доцент, завідувач кафедри економіки та менеджменту ПВНЗ «Європейський університет».
 40. Прямухіна Наталія Валентинівна – доктор економічних наук, доцент, декан факультету економіки та управління Черкаського державного технологічного університету.
 41. Приходченко Тетяна Анатоліївна – кандидат економічних наук, доцент, докторант кафедри регіональної економіки і туризму ДВНЗ «Київський національний економічний університет ім. В. Гетьмана».
 42. Пріхно Ірина Миколаївна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансів Черкаського державного технологічного університету.
 43. Рудь Оксана Василівна – старший викладач кафедри фінансів Черкаського державного технологічного університету.
 44. Серватинська Інна Миколаївна – аспірант Черкаського державного технологічного університету.
 45. Ткаченко Юлія Володимирівна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансів Черкаського державного технологічного університету, координатор Ресурсного центру зі сталого розвитку Черкаського державного технологічного університету.
 46. Хоменко Олена Михайлівна – кандидат хімічних наук, професор, завідувач кафедри екології Черкаського державного технологічного університету.

47. Шахман Ірина Олександрівна – кандидат географічних наук, доцент, доцент кафедри екології та сталого розвитку Херсонського державного аграрного університету.
48. Шевченко Анна Михайлівна – кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів Черкаського державного технологічного університету.
49. Шевчук Ярослав Вікторович – аспірант Черкаського державного технологічного університету.
50. Шпильова Віра Олексіївна – доктор економічних наук, професор, заступник директора з навчально-методичної та наукової роботи ПВНЗ «Європейський університет».
51. Шпильовий Віктор Андрійович – кандидат економічних наук, доцент, директор ПВНЗ «Європейський університет».

Наукове видання

**ПРОБЛЕМИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА:
ПОГЛЯД ОЧИМА РІЗНИХ ПОКОЛІНЬ**

*За загальною та науковою редакцією
кандидата економічних наук, доцента О. Ю. Березіної,
кандидата економічних наук, доцента Ю. В. Ткаченко*

Тираж 300. Зам. № 471.

Підписано до друку 08. 06.2016 р.

Формат 60×84/16. Ум. друк. арк. 33,2. Обл.-вид. арк. 33,4.

Видавець: Чабаненко Ю. А.

Свідоцтво про внесення

до Державного реєстру видавців

серія ДК№ 1898 від 11.08.2004 р.

Україна, м. Черкаси, вул. О. Дашкевича, 39

Тел: 0472/45-99-84; 56-46-66

E-mail: office@2upost.com

Друк ФОП Чабаненко Ю.А.

Україна, м. Черкаси, вул. О. Дашкевича, 39

Тел: 0472/45-99-84

E-mail: office@2upost.com

**Проблеми сталого розвитку суспільства: погляд очима різних
П 78 поколінь** : монографія / монографія / [за заг. ред. О. Ю. Березіної,
Ю. В. Ткаченко]; Національна мережа ВНЗ-партнерів спільного Проекту
ЄС/ПРООН «Місцевий розвиток, орієнтований на громаду»;
Черкаський державний технологічний університет. – Черкаси: Видавець
Чабаненко Ю.А., 2016. – 714 с.

ISBN 978-966-920-101-0

У колективній монографії висвітлено теоретико-методологічні ідеї сталого розвитку суспільства, наукові підходи до вирішення проблем сталого розвитку на локальному, регіональному та глобальному рівнях, практичні рекомендації щодо збалансованої реалізації всіх компонент сталого розвитку. Монографію підготовлено за підтримки спільного проекту Європейського Союзу та Програми розвитку ООН «Місцевий розвиток, орієнтований на громаду». Думки, висновки й рекомендації належать авторам цього видання і не обов'язково відображають погляди ЄС та ООН. Для управлінців, науковців, усіх, хто цікавиться проблемами сталого розвитку суспільства.

УДК 338:316.42

ББК 65-1